

JOK-BLADET

3 - 2008

Text/innehåll där ej annat anges:
Olle Bernard (2008.11.15)
E-mail: olle.bernard@comhem.se
JOKs hemsida: jok.hemsida.net

LITEN SUMMERING AV 2008

Året börjar närma sig sitt slut och det kan vara dags för en summering i s k kortformat beträffande områdets fågelfauna år 2008.

Järnafältet har hittills i år berikats med 4 st nya arter – rödhalsad gås, ägretthäger (2 fynd), större skrikörn och kentsk tärna. Därmed har det observerats 263 arter i detta område.

Mest positivt i övrigt var nog ändå att skrattmåskolonin vid Säbysjön fortsatte att häcka på strandängens öar, detta trots att vassröjningen p g a urusla isar inte kunde utföras i normal omfattning.

Extra positivt var också bl a ett utomordentligt bra häckningsresultat för Säbysjöns brunänder (9-10 kullar).

Snatteränderna fortsätter att öka med antalet häckande par i området.

Trevligt var det också att gök hördes ropa så flitigt som under den gångna sommaren.

November bjöd på både hök- och jorduggla. Båda arterna är rariter i området.

Sparvuggla och tretåig hackspett sågs i år under både vinter, vår och höst.

Häcker kanske båda dessa arter i området? För andra året i rad fanns en långstannande revirhävande trastsångare i området. Ny häckart för området?

Det noterades dock även negativa skeenden för "våra" fåglar.

Bland dessa kan nämnas att inget av områdets normalt tre häckande storlomspår fick några ungar flygga.

Vare sig svarthakedopping- eller smådoppingungar upptäcktes.

Fiskgjusarna hann tyvärr inte med att både ersätta det nedblåsta boet och att häcka.

Observationer av järpe saknades under 2008.

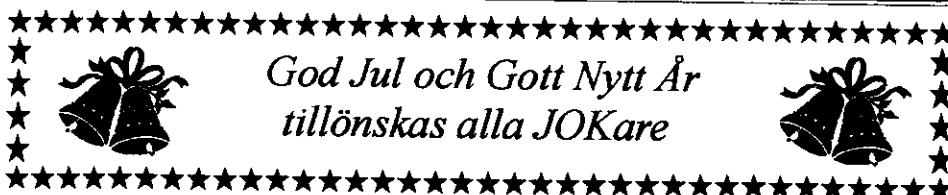
Totalt har hittills (2008.11.15) 190 arter observerats i år på norra delen av Järnafältet, vilket är en mycket bra siffra. I detta antal ingår ett trevligt antal med rariteter, vilket kommer att redovisas i "Fågelrapport 2008".

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE 2009, se sida 2.

JOKs VÅRPROGRAM 2009 (sidorna 22-24).

I detta utskick ingår JOKs Medlemsförteckning och Miniförteckning över Järnafältets fåglar.

OBS! Inbetalningskort, gällande medlemsavgiften för år 2009, medföljer detta utskick.

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE 2009

Härmed kallas till Järvafältets Ornitologiska Klubbs årsmöte för år 2009.

Tid: 2009-02-10, kl. 19:00
Lokal: Naturskolan, Väsby gård

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar presenteras ett föredrag på temat:
"Fågelåret 2008 på Norra Järvafältet".
Läs mera om programpunkten i JOKs vårpogram i slutet av detta JOK-blad,
där innekvällarna presenteras på sidan 24.

Efter årsmötesförhandlingar och bildvisning bjuder klubben på fika med dopp.

MEDLEMSAVGIFTEN FÖR ÅR 2009

Med detta utskick bifogas inbetalningskort gällande medlemsavgiften för år 2009.
(OBS! Fortfarande bara 50 kr).

Vi hoppas naturligtvis att Du även i fortsättningen vill vara medlem i JOK och i så fall önskar vi att Du betalar in medlemsavgiften så snart som möjligt, eftersom detta avsevärt underlättar arbetet för klubbens kassör och medlemsansvarige. De befrias därigenom från det trista arbetet med att skicka ut påminnelserlappar om medlemsavgiften.

OBS!

Har Du förlorat det bifogade inbetalningskortet, går det precis lika bra att betala in medlemsavgiften (50 kr) med en vanlig postanvisning eller via internet på postgironummer 580 132-9.
PS. Missa då ej att skriva Ditt namn på postanvisningen, om detta betalningssätt nyttjas.

MEDLEMSFÖRTECKNING

I detta utskick ingår JOKs medlemsförteckning 2008.

Om du upptäcker felaktigheter eller känner till förändringar/kompletteringar bör du kontakta Clas Cronlund (583 529 27) så att förteckningen blir så korrekt som möjligt.

ATLASINVENTERINGEN I STOCKHOLM

Denna inventering genomförs i Stockholms rapportområde där Järvafältet givetvis ingår. Atlasinventeringen, som skall pågå under totalt 5 år, går under 2009 in på sitt tredje år. Missa därför inte att skriva in eventuella häckningskriterier då du rapporterar i "Svalan".

Mer om inventering kan läsas på JOKs hemsida –Startsidan/välkomstsidan. På denna sidas vänstra spalt finns en hänvisning till Atlasinventeringen.

Där kan man också studera vad som hittills rapporterats för de atlasrutor som berör Järvafältet.

Har du kompletteringar, som t ex förbättrar häckningskriteriesiffrorna, är det givetvis värdefullt om du skriver in detta.

KVÄLLSEKKURSIONER VID SÄBY STRANDÄNG

JOK arrangerar även våren 2009 kvällsvandringar vid Säby strandäng. Motsvarande aktivitet genomfördes även våarna 2005, 2007 och 2008 med trevligt stort intresse.

Guidningen leds av **Tommy Eriksson, Olle Bernard och Tommy Carlsson.**

Om flera av klubbens medlemmar ställer upp, vilket alltid brukar ske, och bistår ledarna med att leta upp strandängens alla intressanta fåglar, resulterar detta i att kvällsvandringarna blir extra lyckade.

Alla JOKare är givetvis mycket välkomna till kvällsvandringarna som dock, i likhet

med tidigare vårar, främst kommer att rikta sig till nybörjare.

Tips!

Locka gärna med dig grannar, arbetskompisar eller andra bekanta med ett spirande fågelintresse till Säby strandäng.

Kvällsexkursionerna genomförs 23/4, 29/4, 7/5 och 14/5 med start kl 18:00 från Säby gårds yttre parkering.

OBS! Den 23/4, 7/5 och 14/5 är torsdagar medan den 29/4 är en onsdag.

SÖNDAGSVANDRINGAR

JOKs traditionella söndagsvandringar, med **Bengt Sundberg** som ledare, genomförs även kommande vår och detta som vanligt i samarbete med SNF Sollentuna.

Söndagsvandringarna arrangeras den 25/1, 22/2, 29/3 och 26/4.

Alltid med start kl 09:00 vid Naturskolan, Väsby gård.

FÅGELSKÅDNINGENS DAG den 10/5

Även denna vår inbjuder JOK och Sollentuna kommun till "Fågelskådningens dag" som arrangeras söndagen den 10/5 med en ca 2 timmar lång fågelvandring med start från Bögs gårds

Chefsguide och samordnare vid "Fågelskådningens dag" är Rikard Dahlén.

Mer info om "Fågelskådningens dag" finns i JOKs vårprogram, som du hittar i slutet av detta JOK-blad.

HJÄLP TILL ATT INVENTERA TRETÅIG HACKSPETT OCH ORRE I FÄRNEBOFJÄRDENS NATIONALPARK!

Huvuddelen av de fågelinventeringar som låg till grund för den stora (10 000 hektar) och unika Färnebofjärdens nationalpark gjordes av JOK-are. Detta gäller även de inventeringar som genomförts sedan parken bildades år 1998, bl a den stora inventeringen av ugglor och lövberoende arter år 2003.

Under förutsättning att länsstyrelsen i Gävleborgs län ger sitt klartecken (besked i början av december) har du som JOKare en chans att göra en ny insats för fågelskyddet och naturvården.

Och du får både betalt, bilersättning och fina

inventeringen, som alltså gäller orre och tretåig hackspett, är tänkt att genomföras mellan den 23 mars och den 3 maj, om möjligt med tonvikt i mitten av april.

100 inventeringspass skall besättas med folk så du får gärna vara med så mycket du kan och du kan inom rimliga gränser välja dina dagar själv. Minimideltagande är dock två dagar i följd.

Enkelt gratisboende i stugor etc. erbjuds.

Du måste vara van att gå i terräng, kunna läsa kartor, ha gott lokalsinne samt kunna dina fåglar. Intresserad? Skicka i så fall ett mail till stig.holmstedt@gmail.com så snart som möjligt!

INBJUDAN TILL VASSRÖJNING VID SÄBY STRANDÄNG

I fjol kunde JOK p g a för dåligt isförhållande inte genomföra den traditionella vass- och slyröjning på öarna utanför Säby strandäng. Syftet med vårt arbete är att skapa allra bästa förutsättningar för att lokalen skall få behålla den skrattnåskoloni (senaste åren 1000-1200 par) som efter restaureringen i mitten av 1990-talet finns på öarna utanför strandängen.

Med en bibehållen skrattnåskoloni vid Säby strandäng gynnas dessutom flera andra arter av områdets sjö- och våtmarksfåglar.

I vinter hoppas vi att det skall gå bra att genomföra Säby strandängs vassröjning, men det är ju som alla förstår isförhållandet som så att säga har sista ordet, då det gäller JOKs planerade insatser.

Arbetet består liksom tidigare att med liar och saxar avlägsna den växtlighet som tyvärr varje sommar frodas ute på skrattnåskolonins öar. För att göra JOKs insats framgångsrik krävs det som vanligt att så många som möjligt har lust och tid att ställa upp vid denna, för strandängens fågelfauna så viktiga naturvårdsinsats. Ju fler vi blir, ju mindre arbete blir det per person - enkel matematik.

I fjol skulle JOK firat 10-årsjubileum för vassröjningen, men eftersom 2008 års vassröjning tvingades ställas in, får vi passa på att jublera februari 2009.

Uppslutningen har, under de nio år som JOK kämpat med vassröjningen, varit imponerande och glädjande stor.

EXTRA RÖJNINGSDAGAR VID SÄBY STRANDÄNG

I likhet med de senaste vintrarna planerar JOK att försöka genomföra extra vassröjningsdagar vid Säby strandäng. Dessa insatser, vilka utgör en viktig komplettering till den stora vassröjningsdagen (14/2), har hittills visat sig mycket värdefulla för att nå det goda resultat som vi vant oss vid att JOK fixar vid strandängen. Detta visade sig alldeles särskilt tydligt år 2008 då "extrastyrkan", trots det då urusla isförhållandet, ändå lyckades vassröja de yttersta och för skrattnåsar populäraste öarna. Kanske var det t o m just denna insats, som var avgörande för att nåsar valde att stanna kvar på lokalen.

En stark förhoppning är naturligtvis att det stora intresset för att underhålla strandängen består, eftersom denna insats kan vara avgörande för att vi skall få behålla den intressanta fågelfaunan på lokalen.

JOK kommer som vanligt att få låna liar från Järfälla och Sollentuna kommun. Dessutom inhandlade JOK för några år sedan fyra st liar för att användas vid denna typ av verksamhet.

För att vassröjningen ute på öarna skall kunna genomföras på ett säkert sätt, bör isförhållandet vara så pass bra, så att ofrivilliga bad undviks.

Information och påminnelse om JOKs naturvårdsdag på Säby strandäng presenteras även på JOKs hemsida ("Anslagstavlan"), då den "stora dagen" närmar sig.

Väl mött på Säby strandäng
lördagen den 14/2 2009.
Arbetet startar kl 9 och beräknas pågå fram till ca kl 14.

PS 1: Det är givetvis mycket värdefullt att du, som endast har möjlighet att medverka under en kortare del av dagen, ändå försöker hinna med och bidra med ett kortare arbetspass på strandängen. Ingen av oss orkar stå och lia timmar i sträck, och därför krävs avbytare vid verktygen, för att vi skall nå det resultat som vi eftersträvar.

PS 2: JOK bjuder som vanligt på korv som vi tillsammans grillar över öppen eld.

Frågor angående vassröjningen kan ställas till Olle Bernard tel: 580 37 257, 070 340 5883.

Får vi tillräckligt med kyla, som ger oss säkra isar redan under december – januari, kommer inbjudan till s k extra vassröjningar att ske så snart som isförhållandena så medger. Information med tider o s v "annonseras" på JOKs hemsida ("Anslagstavlan").

Är du intresserad av, och önskar medverka vid dessa extra vassröjningsdagar, får du gärna kontakta Olle B (580 37 257).

JOK har under ca 10 år arbetat framgångsrikt för att behålla skrattnåsen som häckfågel vid Säby strandäng.

HÖSTENS NATURVÅRDSARBETEN

en del genomförda - andra tyvärr inte

30-meterskärret

Under hösten har de ytor, som tidigare röjts på stubbar och för de betande djuren impopulära växter som t ex vecketåg, underhållits genom att en maskin slaghackat och fräst av dessa.

Försök har även gjorts att fräsa bort tuvor och stubbar norr om det tidigare bearbetade området. Målet har naturligtvis varit att i riktning norrut förstora den typ yta, som numera finns närmast 30-metersparkeringen och har karaktären av en betad strandäng.

Tyvärr har det under åren visat sig oerhört svårt att med en lämplig maskin avlägsna de många och stora stubbarna. Med en lämplig maskin avses bl a en lätt sådan som klara av köra ute i den sankta våtmarken utan att sjunka ner i djupet.

Den entreprenör, som i år liksom ifjol arbetar i denna våtmark, har dessutom kunskap och utrustning för att söka projektiler vilket erfordras p g a att 30-meterskärret tidigare utgjort ett mycket nyttjat målområde vid artilleriövningar.

Den aktuella entreprenören har under slutet av hösten inhandlat en ny och större bandgående maskin, en f d pistmaskin, som förhoppningsvis kan utrustas med lämpliga "verktyg" och därmed nyttjas i bl a 30-meterskärret nästa säsong.

Höstens arbete i 30-meterskärret har betalats av Järfälla kommun samt med erhållna pengar från den sk "Miljömiljarden".

Säby strandäng

I mitten av november utförde Järfälla kommun underhållsarbeten med bl a grävmaskin på Säby strandäng.

Flera av de sk koövergångar, som underlättar för kor och hästar att ta sig fram och beta av strandängen, restaurerades.

Dessutom avlägsnades sly och vass på större delen av strandängens yttersta zon, d v s den yta som de betande djuren har svårast att ta sig ut till p g a områdets sankta karaktär.

Väsby sjöäng

I Sollentuna kommuns planering ingår arbeten för att försöka avlägsna en del av de tuvor med ett gräs (vecketåg) som ogillas av korna och därför under åren växt sig rejält stora.

Målet är att ge så stora ytor som möjligt av sjöängen karaktären av en välbetad strandäng. En biotop som det råder stor brist på.

Säbysjöns fågeltorn

Järfälla kommuns arbete med att försöka ersätta det gamla och numera svajiga tornet vid Säbysjön har i princip stannat upp. JOKs påstötningar har hittills inte haft någon större framgång.

Aktuella tjänstemän hos kommunen har för närvarande, p g a andra och viktigare arbetsuppgifter, inte kunnat placera arbetet med fågeltornet särskilt högt upp på sin prioriteringslista.

I dagsläget (2008.11.15) finns t ex inga ritningar och utan sådana kan inte processen med ansökan om byggnadslov, tillstånd för byggnation i naturreservat osv påbörjas.

Dessutom saknas pengar för att kunna bygga tornet.

Det ser således ut som att vi får vänta en obestämt lång tid på ett nytt fågeltorn vid Säbysjön. Just nu känns det nog mest som att det önskade nya tornet stannar vid något som mest kan liknas vid ett luft- eller drömslott.

Ingen anpassad gångväg för funktionshindrade till Säby strandäng

Tyvärr verkar inte de planerade arbetena, som skulle underlätta för fågelintresserade personer med olika typer av funktionshinder att besöka Säby strandäng, kunna genomföras.

Åtminstone inte under de närmaste åren.

Orsaken till att arbetena ställs in, förhoppningsvis bara skjuts upp, beror bl a på att kostnaden för projektet tycks bli större än vad som tidigare beräknats. Tillräckligt med pengar saknas tyvärr och detta utgör givetvis ett avgörande problem. Dessutom tycks det som att kommunens politiker, vilka har makten över tillgängliga ekonomiska medel, har valt att öka satsningen på Järfälla kommuns naturreservat vid Mälaren. Denna inriktning kan eventuellt också påverka de ekonomiska förutsättningarna för andra planerade aktiviteter och insatser på Järvafältet negativt.

Ny våtmark vid Igelbäcken i Solna

Arbetet med den nya våtmarken vid Solna kommuns del av Igelbäcken startade under november. Detta efter en liten fördröjning p g a av att länsrättens beslut att anlägga våtmarken överklagats.

Förhoppningsvis hinner man färdigställa våtmarken under innevarande vinter, så att fåglarna och vi kan mötas där redan i vår.

RÖDHALSAD GÅS – NY ART PÅ JÄRVAFÄLTET

Den 7/10 (eftermiddagen) sågs en rödhalsad gås, tillsammans med en grupp vitkindade gäss, flyga över de sk Golfångarna, belägna mellan Lötsjön (Sundbyberg) och Råstasjön (Solna). Observatören (ej JOKare) uppfattade det som att gruppen med gäss försökte landa i området, men dessa kunde vid eftersök ej återfinnas. Den rödhalsade gåsen blev emellertid fotograferad och bilder (2 st) finns att beskåda i "Svalans Galleri".

En av bilderna redovisas också i sammanställningen över oktoberobservationer på JOKs hemsida.

Denna rödhalsade gås bör med allra största säkerhet vara samma individ som under ca två månaders tid uppehöll sig vid Hjälstaviken. Detta styrks också av att det under förmiddagen den 7/10, dvs samma dag som observation vid Golfångarna gjordes, upptäcktes en rödhalsad gås flygande förbi Tibbleviken, Kungsängen och detta i riktning in mot Stockholm.

Rödhalsad gås har aldrig tidigare observerats på Järvafältet och utgör därför art nr 262 som observerats i detta område.

STÖRRE SKRIKÖRN – NY ART PÅ JÄRVAFÄLTET

Sträckskådningen vid 30-meterskärret resulterade denna höst i bl a en ny art för Järvafältet. Den 14/10 upptäcktes en större skrikörn som kretsade över Barssepasset och detta långsamt i riktning mot sydost.

Örnen sågs under ca 10 minuter av nöjda och givetvis rejält överraskade ornobservatörer (Bo Hallman, Holger Stenson, Tommy Carlsson och Ulf Franzén) vid 30-meterskärret. Dessa hann dessutom hann med att under samma dag vinka av två st kungsdörnar.

Den större skrikörnen drog sig långsamt österut och observerades av Ari Mättä då den passerade i närheten av Råstasjön.

I Stockholms rapportområde finns bara tre godkända fynd av större skrikörn, alla gjorda under 1980-talet och samtliga rapporterade från Angarn.

I Uppland, utanför Stockholms rapportområde, kan undertecknad i rapportsystemet "Svalan" bara upptäcka ett enda godkänt fynd av större skrikörn - 1 ex. (3K+) vid Örskärssundet, Örskär 2005.04.23.

Större skrikörn är art nr 263 som observerats på Järvafältet och art nr 255 som observerats på områdets norra del.

JÄRVAFÄLTETS ANDRA ÄGRETHÄGER

Den 7/11 (kl 11:30) upptäcktes från 30-meterskärret en ägretthäger flygande tillsammans med en gråhäger. De båda hägrarna sträckte långsamt vidare österut över Djupandalen och Hansta/Hägerstalund.

Vid efterforskning i "Svalan" visade det sig att en ägretthäger setts nästan dagligen vid Asköviken (Västerås) under perioden 31/10-7/11.

Den 7/11 observerades ägretthägern då den tillsammans med en gråhäger anlände till Asköviken kl 08:15, men efter kl 08:20 sågs ägretthägern inte mera vid Asköviken.

Förmodligen var det denna ägretthäger som sträckte över Säbysjön. Ca 10 mils flygning på ca 3 timmar ger en hastighet på 33 km/tim, vilket väl bör vara fullt möjligt för en häger.

LAPPUGGLA I ROTEBRO

Det kändes som rejält nära att Järvafältet kunna få ytterligare en ny art för området år 2008. Under en hel dag uppehöll sig en lappuggla, i en till ytan mycket begränsad skogsdunge, i Rotebro. Platsen är belägen vid de sk Hollywoodområdet vilket ligger bara ca 1 km norr om Stäket-Rotebroleden.

Det känns nästan som ett måste att denna lappuggla vid något tillfälle också besökte Järvafältet, men tyvärr gjorde den i så fall detta utan att upptäckas.

Lappuggla har hittills aldrig observerats på Järvafältet, men det är ju givetvis bara en tidsfråga om när detta kommer att ske.

ROVFÅGELSTRÄCKET PÅ NORRA JÄRVA HÖSTEN 2008

Årets höststräck inleddes tämligen försiktigt. Det enda riktigt anmärkningsvärda under augusti var det imponerande sträcket av arktiska vadare som den 3/8 passerade över Järvafältet liksom även över Angarn, Lidingö och Ekerö. Under denna dags förmiddag sågs totalt ca 430 vadare sträcka över 30-meterskärret och Ravalen. Merparten av dessa var kustpipare, men även sträckande myrspovar och kustsnäppor upptäcktes i flockarna.

Först i slutet av september tog sträcket av rovfåglar äntligen fart.

Totalt sett blev hösten 2008 riktigt bra ur rovfågelsynpunkt och faktiskt, trots som det upplevdes en mycket trög start, en av de bättre rovfågelhöstarna för området.

Bland den gångna höstens toppar finns, förutom den redan nämnda dagen med många sträckande arktiska vadare, en rekorddag för sträckande ormvråkar och givetvis det första fyndet för området av större skrikörn.

Sammanställning av rovfågelnas höststräck: Flertalet av de observationer, som utgör grunden för sammanställningen av rovfågelsträcket över norra Järvafältet, har som vanligt gjorts vid Fornborgsberget, Älgkärrstippen och vid 30-meterskärret.

Vid summeringen av dessa observationer har dubbelräkningar försökt att undvikas.

Bivråk

Arten ses normalt inte sträcka i så särskilt stort antal över norra Järva. Under hösten 2008 observerades dock ca 20 st sträckande bivråkar, vilket bör vara flera än vad som normalt brukar ses.

Blå kärrhök

Under perioden 22/8-21/11 observerades totalt **67 st** sträckande blå kärrhökar över norra Järvafältet. Antalet är det största som noterats för höststräcket.

Sparvhök

Under perioden 4/9-6/11 observerades totalt ca **755 st** sträckande sparvhökar över norra Järvafältet.

Ormvråk

Under perioden 9/9-6/11 observerades totalt **ca 1110 st** sträckande ormvråkar över norra Järvafältet, vilket med bred marginal är nytt höstrekord.

Tidigare högsta höstsiffra är från år 2006, då 770 st ormvråkar sträckte förbi norra Järvafältet.

Den 3/10 2008 sattes nytt dagsrekord för sträckande ormvråkar i och med att **272 st** passerade förbi Fornborgsberget. Samma dag observerades ca 230 st över 30-meterskärret.

Det gamla rekordet är från den 4/10 2005 och då sågs 230 st ormvråkar sträcka över 30-meterskärret.

Fjällvråk

Under perioden 19/9-6/11 observerades totalt **ca 95-100 st** sträckande fjällvråkar över norra Järvafältet. Höstens antal är den näst högsta som noterats för sträckande fjällvråkar. Det högsta antalet är 115 st år 2005.

Större skrikörn

Den 14/10 sträckte Järvafältets allra första större skrikörn över 30-meterskärret och Råstasjön.

Mer om detta första fynd kan läsas på annan plats i detta JOK-blad.

Kungsörn

Under hösten 2008 sågs betydligt flera sträckande kungsörnar än normalt.

Samtliga höstobsar:

8/10 1 ex. sträckte över Fornborgsberget, Älgkärrstippen och 30-meterskärret.
12/10 1 ex. sträckte över Hägerstalund.
14/10 2 ex. sträckte över 30-meterskärret.
14/10 1 ex. sträckte över Fäboda. (=nr 3 14/10).
17/10 1 ex. sträckte över Fornborgsberget och 30-meterskärret kl 11:15.
17/10 1 ex. sträckte Barkarbyfältet kl 13:15.
22/10 1 ex. sträckte Fornborgsberget/Säbysjön.

Med 8 st höstobservationer och 1 st vårdito utgör år 2008 ett av de allra bästa åren för kungsörnar på Järvafältet.

Stenfalk

Under perioden 6/9-18/10 observerades totalt ca 17 st sträckande stenfalkar över norra Järvafältet.

Antalet är riktigt bra, men når dock inte upp till de allra bästa sträcksummorna för arten.

Under våren 2008 sågs 2 st stenfalkar.

Stenfalksobservationer under 2000-talet:

2000- 6 ex/01- 6 ex/02- 4 ex/03- 8 ex/04- 10 ex.

2005- 37 ex/06- 23 ex/07- 21 ex/08- 19 ex.

Pilgrimsfalk

Den art som under den gångna hösten noterats för det mest negativa sträckresultatet är pilgrimsfalk. Med bara tre observationer utgör hösten 2008 den sämsta för arten i området sedan år 2003.

Under våren 2008 observerades 2 st pilgrimsfalkar, så det totala antalet för år 2008 tycks stanna vid 5 st pilgrimsfalkar.

Pilgrimsfalksobservationer under 2000-talet:

2000- 8 ex/01- 1 ex/02- 3 ex/03- 4 ex/04- 11 ex.

2005- 23 ex/06- 15 ex/07- 10 ex/2008- 5 st.

FLER INTRESSANTA STRÄCKOBSERVATIONER

Bläsgås

Den 12/10 sträckte 2 st bläsgäss tillsammans med en grupp sädgäss över Fornborgsberget.

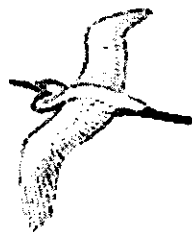
Spetsbergsgås

Den 28/9 sträckte en spetsbergsgås över Fornborgsberget.

Ägretthäger

Den 7/11 sträckte en ägretthäger över Säbysjön och 30-meterskärret.

Mer om denna observation kan läsas på annan plats i detta JOK-blad.

Rödstrupig piplärka

Totalt observerades 3 st sträckande rödstrupiga piplärkor över norra Järvafältet, vilket utgör ett årsantal som tämligen bra överensstämmer med det normala för 2000-talet.

Bändelkorsnäbb

Vid höstens inledning rapporterades om att en invasion österifrån av bändelkorsnäbbar hade påbörjats. Tyvärr tycks det som att denna kom av sig och några större antal med bändelkorsnäbbar har inte observerats innanför kustlinjen.

Under hösten gjordes dock följande två observationer av bändelkorsnäbbar på Järvafältet: (Älgkärrstippen 9/8, Fornborgsberget 1/10.)

FLER INTRESSANTA HÖSTOBSAR

Rödhsad gås

Den 7/10 observerades Järvafältets allra första rödhalsade gås överflygande vid Golfängarna som är belägna mellan Lötsjön och Råstasjön.

Mer om detta första fynd kan läsas på annan plats i detta JOK-blad.

Fjällgås

En fjällgås rastade vid Råstasjön den 11-16/10.

Änder

Intressanta andobservationer under hösten redovisas på annan plats i detta JOK-blad.

Dvärg- och dubbelbeckasin

Under hösten har rastande dvärgbeckasiner upptäckts både vid 30-meterskärret och på Säby strandäng.

En dubbelbeckasin, som är betydligt mera sällsynt för området än dvärgbeckasin, rastade under perioden 30/8-8/9 i 30-meterskärret.

Nötkräkor

Även denna höst sågs nötkräkor i ett normalt stort antal vid de vanliga platserna.

Jorduggla

En rastande jorduggla upptäcktes i 30-meterskärret både den 27/10 och den 8+9/11.

Senast en rastande jorduggla sågs på Järvafältet var år 2003.

Hökuggla

Den 15/11 upptäcktes en hökuggla vid trafikplatsen E18-Rotebroavfarten. Senast en hökuggla observerades på Järvafältet var år 2000.

Sparvuggla

Vid Fornborgsberget har arten observerats vid flera tillfällen under hösten och den 4/11 upptäcktes en sparvuggla söder om Säbysjön.

Tretåig hackspett

Under hösten gjordes två observationer av tretåig hackspett, båda vid Fornborgsberget.

ÄNDERNA I VÅRA SJÖAR HÖSTEN 2008 (t o m 15/11)

Översjön

Denna sjö har väl sedan åtskilliga år tillbaka varit mest känd för att inhysa ett häckande storlomspår. Detta par misslyckades, precis som de båda lomparen i Säbysjön, tyvärr med häckningen under år 2008.

Relativt ofta har Översjön också kunnat visa upp Järvafältets enda häckande drillsnäppor. Under hösten 2008 lockade Översjön till sig ett betydligt större antal änder än vad som tidigare varit normalt. Vissa år har dock bl a brunänder, och detta i rejält stort antal, alternerat mellan Säbysjön och Översjön, men i år sågs en större samling änder uppehålla sig stationärt i sjön.

I mitten av september upptäcktes att ett stort antal **brunänder** sökt sig till sjön, vilket sannolikt var samma grupp som tidigare och under många år valt att höstsamlas i Säbysjön.

Höstens största antal med brunänder i Översjön var de 222 st som räknades in den 11/10.

Antalet utgör för övrigt det största som noterats för brunänderna under 2000-talet. Det är dock en bra bit kvar till rekordet med 520 st brunänder i Säbysjön hösten 1995.

Brunänderna lockade dessutom med sig bl a de **snatteränder**, och någon enstaka **skedand**, som normalt brukar vistas i Säbysjön till Översjön.

Vid Översjön rastade dessutom 3 st **salskrakar** den 17/10 och en av dessa fanns en kvar vid sjön t o m den 26/10. Ytterligare 2 st salskrakar sågs vid sjön den 12/11-åtminstone 15/11.

Ravalen

Sjön har under de senaste två höstarna lockat till sig **bergänder** och även under hösten 2008 gästades Ravalen av sådana.

I år anlände en bergand till sjön den 20/10 och den 22/10 fick denna sällskap av tre artfränder. Totalt gästades Ravalen av 4 st bergänder och denna kvartett stannade kvar vid sjön till de allra sista dagarna i oktober. En av bergänderna sågs även under de första dagarna i november.

En **salskrake** (hane) rastade i Ravalen 10-15/11 och den 11-15/11 sågs även 1-2 honor i sjön.

Den 3/11 rastade en **smådopping** i Ravalen.

Lötsjön

Vid denna sjö dominerade under den här årstiden som vanligt gräsänder (ca 200 st i början av nov). Dessutom sågs under november några **rörhöns** samt de sedan många år stationära två **snögässen**.

Säbysjön

Under den gångna hösten drabbades Säbysjön av något som mest liknade en kollaps.

Brunänder började som vanligt (de senaste ca 15 åren) att samlas i sjön under augusti och i början av september sågs ca 125 st rastande i södra delen av Säbysjön. Tillsammans med dessa fanns även bl a några av sjöns häckande snatteränder och skedänder kvar.

Efter den 10/9 saknades nästan helt rastande änder i Säbysjön. Orsaken till denna "kollaps" är svår att förklara men det mest troliga är väl att tillgången på näringsrik föda inte var tillräckligt stor i Säbysjön denna höst.

Flertalet av de änder, som normalt brukar ses i Säbysjön, valde att under hösten 2008 i stället uppehålla sig i Översjön.

I början av november hittade dock några **salskrakar** ner till Säbysjön.

Den 3/11 sågs 4 st i sjön och den 4/11 gästades Säbysjön av 6 st salskrakar.

Under okt-nov vistades ca **30 st knölsvanar** i Säbysjön och ett så pass stort antal är det nog tveksamt om det någonsin setts i sjön. Normalt brukar knölsvanarna höstsamlas i Ravalen.

Råstasjön

Rekordmånga brunänder sågs i Råstasjön under hösten 2008, maxantalet var 125 st den 1/11. Troligen var detta samma grupp med brunänder som tidigare under hösten vistats i Säbysjön och Översjön.

Tidigare rekord för brunänder i Råstasjön var enligt "Svalan" 40 ex. 2006.10.28.

Den 2/11 upptäcktes en rastande **alfågel** i sjön och dagen därpå sågs något överraskande 2 st alfåglar i Råstasjön. Dessa båda fåglar fanns kvar på lokalen åtminstone t o m den 9/11. Inlandsobservationer av alfåglar i vår del av landet är alltid mycket sällsynta.

Den 18/10 upptäcktes 4 st **salskrakar** i sjön. Under perioden 23/10-9/11 sågs 1 ex. vid sjön.

Under hösten sågs **smådoppingar** vid åtskilliga tillfällen vid sjön, som mest 3 ex.

Sothönor noterades denna höst för ett rekordantal vid Råstasjön, då ca 300 st sothönor räknades in vid flera tillfällen i sjön.

Någon enstaka **rörhöna** sågs fortfarande vid lokalen under november.

TRETÅIG HACKSPETT HAR HÄCKAT PÅ JÄRVAFÄLTET!

I föregående nummer av JOK-bladet (2/2008) efterlystes uppgifter om tretåig hackspett och i synnerhet artens uppträdande på Järvafältet. Den definitivt mest intressanta frågan var om någon kunde bekräfta att tretåig hackspett häckat i "vårt" område.

Rykten om att detta skett har under många år nått undertecknad, men fram tills i höst har ingen kunnat berätta om sin egen upplevelse av en sådan häckning.

Någon vecka efter att föregående JOK-blad skickats ut erhöll undertecknad ett mycket trevligt mail från JOKaren Dan Sandberg, som jag väljer att citera väsentligt viktiga delar av.

"Efter att ha sett uppropet i JOK-bladet 2/2008 om eventuella häckningar av tretåig hackspett på Järva har jag glädjen att meddela detta.

Den 15 juni 1973 hittade jag tillsammans med Lars Marcus ett bo av den tretåige på 3 meters höjd i en frisk asp. Det var beläget i en liten blandskogssänka ca 250 m sydost om Väsby sjöäng, dvs i den fortfarande fina skog som ligger i den södra kanten av Väsby sjöäng

Både hanen och honan matade vid tillfället i omgångar ungarna. Det var helt klart flera ungar i boet och vår bedömning var att de inte hade så långt kvar till att de var flygga.

Hungerskrisoriet var starkt och det var genom detta som vi upptäckte boet.

Vi blev förstås rejält överraskade när den första vuxna fågeln dök upp och arttillhörigheten avslöjades."

Dans mycket positiva uppgifter medför att vi äntligen kan avsluta pratet om att det ryktas om att den tretåige häckat på Järvafältet. Verkligen skönt att ha fått tillgång till säkra fakta. Ett stort tack till Dan.

Finns det flera trevliga uppgifter om den tretåige i någon medlems obsbok? Har arten kanske häckat vid ytterligare tillfällen och andra plaster på Järvafältet?

Information om häckningar och Häckningsförsök samt observationer under häckningstid i området är givetvis värdefullt och spännande.

UTDRAG UR STOCKHOLMS FÅGELRAPPORT 2007

I fågelrapporten för år 2007 gällande Stockholms rapportområde, där givetvis Järvafältet ingår, noteras bl a följande intressanta häckningsresultat för några andarter.

Brunand

Inom rapportområdet konstaterades 21 st kullar med totalt 96 st ungar. Av dessa fanns 9 st kullar med 47 st ungar vid södra delen av Säbysjön och 1 kull med 4 st ungar vid Ravalen.

Skedand

Inom rapportområdet konstaterades 3 st lyckade häckningar och av dessa fanns 2 st vid Säby strandäng.

Snatterand

Inom rapportområdet konstaterades 8 st lyckade häckningar och av dessa fanns 2 st vid Säby strandäng.

Bland övriga och lite mera anmärkningsvärda observationer under året ansågs den ärtsångare, som uppehöll sig vid nordvästra delen av Ravalen under tiden 3-10/12, vara extra intressant.

Detta utgjorde nämligen Stockholms rapportområdes andra sk vinterfynd av ärtsångare. Det första gjordes på Landsort i december år 2000.

30-METERSKÄRRETS FORMTOPP BESTÅR

I JOK-blad nr 2/2008 berättades om 30-meterskärret och den fågelfauna som upplevts vid kärret under år 2008, detta fram till den 31/8. Eftersom det under den höstens fortsättning bl a observerades en ägretthäger, en större skrikörn och minst 5 st kungsörnar sträckande vid lokalen, och då det dessutom upp-

täcktes bl a rastande dubbel- och dvärgbeckasiner och jorduggla, vågar man nog påstå att 30-meterskärret fortsätter att leverera.

Det är bara till att hoppas på att lovsången till 30-meterskärret lyckas övervintra och därmed kan få ljuda över nejden under många år framåt.

BRUNÄNDER – OJÄMN KÖNSFÖRDELNING

I JOK-blad nr 2/2008 belystes frågan om den mycket udda könsfördelningen bland brunänder, något som kunnat iakttas vid bl a Säbysjön under åtskilliga år.

Frågor som aktualiserades i det förra JOK-bladet var bl a följande:

Finns t ex den udda könsfördelningen redan hos en nykläckt kull med brunänder?

Eller uppstår denna senare, vilket i så fall innebär att färre honor än hanar når köns-mogen ålder?

Svante Söderholm besvarade på JOKs hemsida (Anslagstavlan) några av de frågor som ställdes i JOK-bladet 2/2008 och nedan citeras delar av Svantes svar:

”Redan i slutet av 1800-talet publicerades de första uppgifterna om skeva könskvoter hos dykänder (hanarna är fler än honorna). Fortsatta studier under framför allt 1930- och 1940-talet visade att könskvoten varierade betydligt mellan olika undersökningar. Det stod dock klart att andelen hanar överväger för de flesta arter.

Under 1950- och 1960-talet kom förklaringen till att undersökningarna gav olika resultat.

För många arter övervintrar hanar och honor på olika breddgrader och flyttningen är differentierad i tid och rum. Men även om detta beaktas, så står det klart att hanar överväger för de flesta arter. Överlag är könskvoten snedare för dykänder än för simänder.

Könskvoten har undersökts för flera sim- och dykandsarter (dock inte för brunand).

Undersökningarna visar entydigt att könskvoten inte är skev i vare sig äggstadiet eller vid kläckning. Vilket visar att det är skillnad i mortalitet mellan hanar och honor, d v s honorna har en lägre överlevnadsgrad, som gör att hanar dominerar bland de vuxna fåglarna.

Det finns mig veterligen inga studier som belyser om det är en skillnad endast under det första levnadsåret eller om de finns skillnader i alla ålderskategorier.

Det stora frågetecknet är dock evolutionärt. Det finns ingen förklaring till varför det skulle vara evolutionärt fördelaktigt eller stabilt med ett överskott av hanar.

Jämför med människan där evolutionen kompenserat för unga mäns högre dödlighet, ca 52 % av alla barn som föds är män.

Om någon vill läsa mer om könskvoter och differentierad övervintring så har jag (läs Svante Söderholm) skrivit ett par hyggligt lättlästa arbeten som återfinns i Ornis Svecica 13:17-23, 2003 och Ornis Svecica 17:113-120, 2007. Det går att få pdf-filer från mig (läs Svante Söderholm).”

Ett stort tack till Svante för hans bidrag till att försöka bringa ordning i könsfördelningsproblematiken för ”våra” brunänder.

Det tycks dock inte vara helt enkelt att förklara det mycket stora överskottet med hanar.

En nykläckt brunandskull innehåller enligt undersökning i princip lika många hanar som honor. Denna kunskap är givetvis värdefull. Men vad händer i så fall sedan med honorna? Varför når så få av dessa köns-mogen ålder? Eller gör dessa ändå detta. Kanske är det så att honorna inte blir lika gamla som hanarna. Detta, en lägre medelålder för honorna jämfört med för hanarna, kan ju vara en förklaring till överskottet på hanar.

Varför justeras då inte detta, som det kan uppfattas ofördelaktiga förhållande, av naturen? Finns det trots allt en fördel för brunänderna att fortsätta med ett stort överskott på hanar?

ALLA NOVEMBRAR ÄR INTE LIKA TRISTA

Hur många gånger har man inte tänkt att november är en månad som vi fågelintresserade borde få stryka i vår almanacka. Varför kan inte vi få två majmånader i stället? Trots att bara halva november passerat när detta skrivs, och att vi under den tiden som vanligt drabbats av ett tämligen trist väder, har onormalt många trevliga fågelarter gästat området under november 2008.

Bland de fåglar som lyst upp Järvafältet i november-mörkret (t o m 15/11) finns: **alfågel, bergand, ägrett-häger, blå kärnhök (5 st), dvärgbeckasin, hökuggla, sparvuggla och jorduggla.**

FÅGLARNAS FLYTTFÖRMÅGA SLUTAR NOG ALDRIG ATT ÖVERRASKA OSS

Kunskapen om hur fåglarna klarar av sina i många fall mycket långa vår- och höstflyttningar ökar genom bl a att nya tekniker kan användas.

En av de nya möjligheter som under de senaste åren utnyttjats allt mer är att sätta mycket små radiosändare på fåglarna. Dessa radiosändare skickar ut signaler som via satellit så småningom hamnar i forskarnas datorer.

Den av de fåglar, vars flyttningsrörelser uppmärksammats rejält i media, är en myrspov som döpts till det "fantasirika" namnet E7. Många har säkert redan läst om denna fantastiska fågel i t ex "Vår fågelvärld" 6/2008, men undertecknad känner ändå för att även i JOK-bladet informera om vilka enorma distanser som vissa arter flyttfåglar, t ex mycket bra flygande vadare, kan klara av att förflytta sig under kort tid.

Myrspov E7:s flyttning år 2007 (Källa: Bl a "Vår Fågelvärld" 6/2008).

Myrspoven startade den 17/3, efter övervintring på Nya Zeelands nordö, sin resa mot sin häckningslokal. Efter 8 dygns flygande, utan mellanlandningar, landade myrspoven den 25/3 i Kina vid Gula havets kust. Här vilade och provianterade myrspoven under 5 veckor innan den var klar för nystart. Denna etapp startade den 1/5 och gick till en början rakt österut, men någonstans mitt ute över Stilla havet styrde spoven om kursen till nordost för att den 6/5 landa på en lämplig häckningslokal i Alaska.

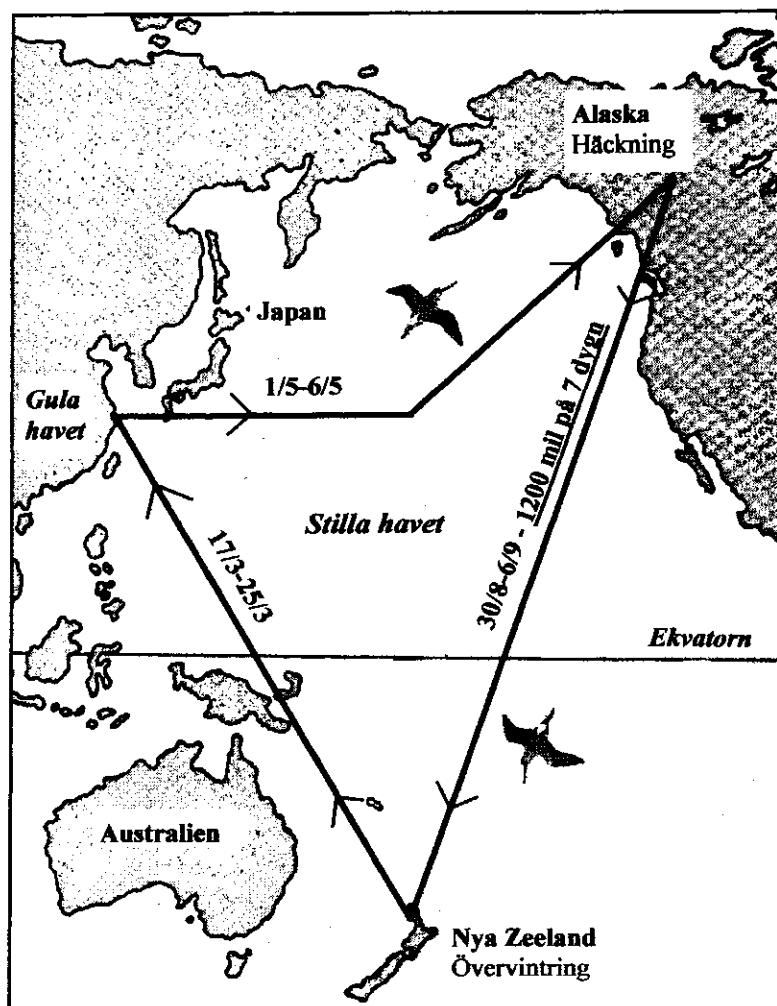
Efter vad man kan hoppas på en lyckad häckning startade myrspoven sin höstflyttning den 30/8 och nu får man verkligen ta ett riktigt djupt andetag för att kunna ta till sig följande fakta.

Den aktuella och radioförsedda myrspoven valde att från häckningslokalen i Alaska flyga rakt ut över Stilla havet och detta under 7 dygn.

Efter denna nonstop-flygning landade myrspoven den 6/9 på exakt samma plats på Nya Zeelands nordö som den startade från den 17/3. Fågelvägen mellan Alaska och Nya Zeeland är 12 000 km (1 200 mil), vilket betyder att myrspoven avverkade i snitt ca 170 mil/dygn (Snitthastigheten blir då ca 70 km/tim). Och detta under 7 dygn i sträck utan mellanlandningar och proviantpåfyllningar. Eftersom Sverige är ca 154 mil långt (mellan skånes sydpunkt och trekröset) så klarade myrspoven av en "Sverigeresa" och faktiskt lite till varje dygn under en 7-dygnsperiod.

Denna myrspovs totala flyttningssträcka var under år 2007 ca 30 000 km. Och egentligen klarades denna rejäla flygsträcka av på mindre än 6 månader (17/3 – 6/9).

Kartan nedan utgör ett försök till att visa myrspov E7:s fantastiska flyttning under år 2007.

VINTERNS FÅGELMATNINGAR

JOKs fågelmatningar

I likhet med tidigare vintrar anordnar JOK fågelmatningar söder om Sábysjön (nära stigen till fågeltornet) samt väster om Fáboda gård (utefter vägen mot Översjön).

JOK kommer som vanligt att köpa in solrosfrön samt även en del talg. Pengar till detta tas ur JOKs klubbkassa.

Det är givetvis värdefullt med extra bidrag och stöttning till klubbens matningar, vilket många av klubbens medlemmar generöst ställt upp med under åren.

När fågelmatningssäsongen inleddes tvingades vi konstatera att priserna på solrosfrön ökat med ca 50%.

Orsaken till detta är bl a att solrosskördarna slagit i fel hos odlare i Sydosteuropa. Dessutom förekommer konkurrens med andra grödor, vilka ger odlarna en högre ekonomisk

avkastning. Dessutom används allt mer solrosfrön till olja och bioenergi.

Den i vårt land numera mycket omfattande fågelmatningen är säkert livsavgörande för många av de fåglar som försöker övervintra hos oss.

Frågor angående JOKs matningar bör ställas till: Björn Wester eller Bo Hallman Fábodamatningen) Olle Bernard, Tommy Eriksson eller Tommy Carlsson (Sábysjömatningen).

Några andra fågelmatningar på Järvafältet

Fågelmatningar finns även denna vinter vid: Väsby gård (Sollentuna kommun ansvarar). Utefter vägen mellan Väsby gård och Viby (Sollentuna kommun+SNF Sollentuna ansvarar).

Vid 30-metersparkeringen finns även denna vinter en s k fågelrestaurang, där solrosor, lin, blandsäd m m såttis för fåglarnas räkning. För fågelrestaurangen ansvarar Järfälla kommun, ivrigt påhejade av JOK.

FÅGELRAPPORT 2008

Arbetet med "Fågelrapporten 2008" för norra Järvafältet pågår.

Har du möjligen några intressanta observationer som inte skrivits in på rapportsystemet "Svalan", eller som du har skrivit in en längre

tid (några dagar) efter det att observationen gjorts, är det värdefullt om du meddelar detta till Olle B tel 08-580 37 257 eller 070 340 5883.

MINIFÖRTECKNING

I årets sista utskick ingår som vanligt aktuell "Miniförteckning över Järvafältets fåglar". Trevliga förändringar i årets upplaga utgör för området fyra nya fynd – rödhalsad gås, ägretthäger, större skrikörn och kentsk tärna.

Du som önskar kopior av förteckningen kan fixa detta via JOKs hemsida "jok.hemsida.net". Här finns aktuell Miniförteckning i spalten med JOK-doppingen under rubriken **Rapporter/Artlista**. På artlistesidan finns bl a "Miniförteckning för Järvafältets fåglar" (pdf-fil).

ROVFÅGLAR TILL SALU

På SOF s hemsida presenterades i mitten av november ett utdrag ur en prislista som man helst aldrig skulle behöva få läsa.

Här nedan redovisas några dagsaktuella priser på levande rovfåglar hos en holländsk fågelförsäljare.

Berguv- 1 par kostar ca 8 000 kr.

Lappuggla- 1 par ca 25 000 kr.

Slaguggla- 1 par ca 20 000 kr.

Duvhök- 1 ex kostar ca 10 000 kr.

En duvhök av rasen "albidus" som finns i nordöstra Sibirien och är en mycket ljus (nästan vit) variant av "vår" duvhök fanns att köpa för ca 120 000 kr.

Skåne-Västkusten 29/8 – 2/9 2008

Vi var 7 stycken (Anders Sennmalm, Jukka Markkanen, Ragnar Lagerkvist, Hans Schwarz, Kjell Sahlberg, Kenneth Sjögren och Lars Hedegran) som på fredagseftermiddagen åkte ner mot de sydländska landskapen.

På nerresan stannade vi till vid Svartåmyrningens naturreservat för att få bukt med den värsta skådarabstinensen.

Vi övernattade i Vare söder om Varberg, där också exkursionsledaren Stig Holmstedt anslöt tillsammans med Hans Elleby.

Lördagen inleddes som vanligt i Halland där bl a Getterön, Morups Tånge och Galtabäck besöktes. Som väntat hyste lokalerna rätt mycket vadare, men inget häftigare än sandlöpare och roska.

Vid Morups Tånge tittade vi på ett gäng skarvar på ett skär. På grund av motljuset tog det oss en stund att fatta att de flesta faktiskt var toppskarvar, inte tvärtom som vi hade väntat oss. Totalt fanns där ca 15 stycken.

Resan fortsatte till NV Skåne där vi betade av Sandön, Rönnen och Hasslarps dammar innan vi styrde ner mot Maglarp, vår bas under återstoden av resan.

Dagen gav 5 olika pilgrimsfalkar - 3 ex Getterön, 1 ex Galtabäck och 1 ex Hasslarp.

Under söndagen, som råkade vara Bivråkens dag, höll vi till på Falsterbonäset. Så som dagen skulle gestalta sig för oss hade dock "Dipparnas och Skitobsarnas Dag" varit ett mer träffande epitet.

Bland skitobsarna bör framhållas att vi på Nabben hade en ung ängshök som sågs bakifrån på långt håll och som bestämts av andra, och en sträckande fältpiplärka som endast ett fåtal av oss hörde.

Sedan valde vi att stå vid Falsterbokanalerna för att se rovfågelsträcket. Det råde sydvindar, och vi hoppades på att det skulle vara lättare att se fåglarna vid kanalen än vid Ljungen. Det var ingen större fart på sträcket, men ett hundratal bivråkar bokfördes. Snopet nog visade det sig att dagens höjdpunkt, en svart stork, valde att passera norr om kanalen och därför missades av de flesta där. De som stod vid Ljungen fick se den, även om det inte var något drömvstånd.

På eftermiddagen valde vi att promenera ut till Skanörs revlar som ju alltid är trevligt, i alla fall sedan man forcerat hinderbanan av nudister. Inga mängder med vadare denna dag, men

"Stickan" uppmärksammade en förbiflygande svarthuvad mås på lätet. Av denna hann jag själv bara se en grovnäbbad fiskmåsiliknande fågel som alltför snabbt flög in i svårt motljus. Aldrig får man vara riktigt glad.

Under tiden vi höll till på revlarna så dök det upp en relativt stationär aftonfalk på Ljungen, men den var givetvis borta när vi kom dit.

Måndagen blev mer lyckosam. Det blåste SO-vindar, ca 10 m/s, alltså ett givet läge för sträckskådning på Österlen. Men vilken lokal?

Vi valde Sandhammaren. Vi hade knappt installerat oss i den fina plattformen förrän första fjällabben dök upp. Totalt fick vi se 5 ex, alla ungfåglar, och Kenneth såg ytterligare en. De två sista kom tillsammans och passerade på riktigt fint håll alldeles utanför strandlinjen. (Tilläggas bör att vid Kåseberga sågs 9 ex, nytt rekord för SO Skåne).

Utöver detta hade vi 25 dvärgmåsar och 4000 änder, bland annat ca 1000 ex vardera av bläsand, kricka, ejder och sjöorre. Sträckspaningen vid Sandhammaren var i mitt tycke resans höjdpunkt. Kl 11 bröt vi, nästan utmattade av intensiteten, och valde att pröva lyckan i inlandet. Fyledalen gav en ung kungsörn, därefter avverkade vi Krankesjön och Näsbyholms-/Börningeområdet, vilket förlöpte utan skrällar.

Sista dagen inleddes på Nabben där sträckaktiviteten var måttlig, men det finns ju alltid mycket att se, även om det var standardutbud. Därefter hoppades vi på rovfågelsträck och bänkade oss vid Ljungen, men det var ingen riktig fart på sträcket. Hela förmiddagen kom det täta larm från Harplinge norr om Halmstad gällande en praktiskt taget utfärgad stäpphöksbane som upptäckts dagen innan. Till slut blev frestelsen oss övermäktig och vi begav oss dit. Väl framme så hade fågeln hittats sittande på ett fält. Vi tittade på den en stund innan den i drygt 5 minuter gjorde en fin uppvisning för oss, och som närmast kom på mindre än 100 m håll i medljus. Därefter var det dags för hemresa via Nissastigen, men minnet av stäppens månskära gjorde hemresan väldigt lätt.

Totalt fick vi ihop 133 arter på denna exkursion. Sedan år 2000 har exkursionen producerat inte mindre än 213 arter, där årets insats fogade skärpiplärka, dubbeltrast, svarthuvad mås, tordmule och stäpphök till totalistan.

Anders Sennmalm

JOK 3/2008

Öland 16-19/10 2008

Deltagare: Daniel Andersson, Hans Elleby, Ritva Elg, Stig Holmstedt (ledare), Bengt Lindberg, Jukka Markkanen, Olle Mauritzon, Leif Ryd, Dag Rådström, Kjell Sahlberg, Hans Schwartz, Lars Sjöström och Ulf Swahn

16/10 Kraven att få starta skådandet nere vid udden var obönhörliga – gruppen krävde som en man att få se de därstädes sedan länge närvarande *svartvingade vadaresvalan* och *jaktfalken*. Båda hängdes också in ganska enkelt och därtill en juv. *pilgrimsfalk* som faktiskt för ett kort ögonblick sågs i samma kikarfält som en av jaktfalkarna då de korsade varandras flyktbanor. Deltagarna kunde också konstatera att hela södra Ölands lufter var fyllt av *fjällvråk* och Ölandsveteranen Jukka fick faktiskt Ölandskryss på arten!

I övrigt var det väl inte så mycket märkvärdigheter denna första dag – fyra *gråhakar* vid Sebybadet samt en överflygande *mindre sångsvan* vid Stenåsa ör kan dock nämnas.

På kvällen avnjöts två olika thailändska kycklinggrytor i skenet från kandelabrar på det hemtrevliga Gamlegårde.

17/10. När nu de tunga Ottenbyarterna var avklarade kunde vi starta morgonen med sträckobsande vid Sebybadet. I den friska nordostliga vinden var det full fart på såväl *ejder* som *vitkindad gås* och även en del *prutgäss* befanns fortfarande på flyttande fot.

En adult *kaspisk trut* upptäcktes på en sten nära stranden och lät visa alla sina fältkännetecken för noggranna studier.

Efter några timmar bröt vi dock upp, därtill föranledda av ett larm om en *mindre gulbena* vid Hagbyhamn på fastlandet. Här hade en vårexkursion med JOK för övrigt fått njuta av en prärielöpare för några år sedan. Efter en del kringvandrande och letande fick vi till slut se gulbenan mycket fint. I det fina strandområdet fanns också bl.a. två *svartsnäppor* och tre *gluttar* vilka inte alls sågs på Öland under denna resa.

Timmen innan skymningen tillbringades vid Beijershamn, där vi fick ta del av det fullkomligt magnifika *ejdersträck* som oförtrutet malde på även vid denna sena tidpunkt på dagen. En likaledes magnifik spaggetti med köttfärsås fick avsluta dagen på Gamlegårde.

18/10. Efter en kort vistelse på södra udden med återbesök hos den *svartvingade vadaresvalan*, som nu också den nyanlände Bengt Lindberg fick kryssa, samt observationer av en *Tristis-gransångare* vid Fågel Blå och en *svartbukig prutgås* vid Hahns stugor gav vi oss ut på en lång vandring över Schäferängarna, som för de flesta kom att gå ända upp till Näsby.

På norra stranden av Sandvik stötte vi en av *jaktfalkarna* som flög ut mot Norrviksreveln och där stötte ihop med sin artfrände. De båda fåglarna tumlade lekfullt runt en stund med varandra.

I övrigt gav inte vandringen så mycket förutom 5+8 *sandlöpare*, en *rödbena* och en överflygande *lappsparv*.

Vid Sibyllas jaktstuga tittade vi dock på en nyupptäckt *dvärgsparv* som huserade i åkerkanten tillsammans med en liten flock *gulsparvar*. De som inte gått hela vägen hade också fått sig demonstrerat en adult *medelhavstrut* på Västrevet.

Middagen denna kväll bestod av en mustig fläskfilegryta med ris.

19/10. Eftersom det var hemfärdsdag blev det en del kompletterande av artlistan med främst en *skärnsnäppa* vid Gråsgårdshamn, en *svart rödstjärt* i Össby och en *smalnäbbad nötkråka* vid Södra Lunden.

Slutsumman för turen blev 111 arter.

Stig Holmstedt

JOK BULLAR UPP VID NATURSKOLANS KAFÉ

Den 5/10 2008 hade JOK premiär som kafévärd på Naturskolans kafé vid Väsby gård. Trots en av höstens värsta ruskvädersdagar (regn och halv storm) kunde premiärvärdinnorna **Karin Callmer, Gunta Dambekalns** och **Elisabeth Eklund** erbjuda 20-30 st besökare kaffe/te o s v med tilltugg. Sannolikt som vanligt mycket uppskattat och detta i synnerhet just denna söndag med tanke på det bedrövliga vädret.

Kommer JOK att fortsätta sin verksamhet på Naturkaféet nästa år?
Svaret är tveklöst ett starkt kaffedoftande ja.

Under våren kommer JOK att ansvara för kaféet under söndagarna 1/2 och 1/3.

Är du intresserad och har möjlighet att hjälpa till vid någon eller båda av dessa söndagar bör du kontakta Karin Callmer tel: 08-754 49 66.

För många JOKare har Naturskolans kafé utgjort en given mötesplats sedan åtskilliga år tillbaka. Detta gäller inte bara vid klubbens innekvällar utan också vid söndagar under vinterhalvåret då många JOKare brukar samlas över en kopp fika för att dryfta allt från världsliga gåtor till problem med grannens katt. **Väl mött på Naturskolans fik (Väsby gård) söndagar exakt kl 11:00.**

TACK FÖR KAFFET

Även under år 2008 arrangerade JOK som vanligt fyra innekvällar och antalet deltagare har, som vi sedan lång tid tillbaka vant oss vid, varit trevligt stort.

Lena Radler och **Johan Wallin** har under det gångna året inte bara ansvarat för innekvällarnas innehåll (fixat föredragshållare), utan också sett till att alla besökare bjudits på kaffe med tillbehör.

Att, efter ett intressant föredrag med tillhörande bilder, få sitta ner över en kopp kaffe och snacka med klubbkompisar gör en innekväll så att säga komplett.

Under år 2008 har 188 st besökare räknats in på JOKs innekvällar och alla dessa ställer sig bakom ett stort **tack för fiket**.

Ett tack givetvis också till **Rikard Dahlén** och **Bengt Sundberg** som ansvarat för "Klubblokalen" Väsby gård.

HÖSTENS INNEKVÄLLAR

23/9 – **Kustfågelinventering**
presenterad av Sören Lindén.
Antal deltagare: 42 st.

4/11 – **Östra Turkiet**
Göran Forsberg (bildvisare)
Stig Holmstedt (berättare)
Antal deltagare: 53 st.

VÄRSTINGTOPPEN AVSLUTAS I JOK-BLADET

Den "Värstingtopp" som presenteras i detta JOK-blad blir sannolikt den sista som redovisas i detta forum. Vill du kolla skådarligor, såväl års- som totaliga (= f d Värstingtoppen), hänvisas härnäst till JOKs hemsida.

Orsaken till att "Värstingtoppen" utgår i kommande JOK-blad är främst för att JOK-bladets lista och JOKs hemsidas lista, den senare bygger numera helt på de arter som varje skådare matat in i rapport-systemet "Svalan", sannolikt aldrig kommer att vara överensstämmande.

Inmatningen av t ex äldre observationer kommer förmodligen inte att utföras av samtliga av de JOKare som tidigare legat högt upp på "Värstingtoppen". Därmed kommer inte dessa "gamla" kämpar att platsa på Hemsidas skådarlista, vilket är aning sorgligt eftersom helhetsbilden av hur många JOKare som ansträngt sig för att se många arter på norra Järvafältet inte blir helt rättvisande.

Enligt min uppfattning kan JOK inte presentera divergerande listor och därför förefaller det naturligt att vi i fortsättningen nyttjar den skådarlista som presenteras på klubbens hemsida.

Därmed utgör JOKs hemsidas lista den "officiellt" gällande listan över JOKarnas antal Järva-kryss.

JOK-bladets sista "Värstingtopp", daterad 2008-11-15, överensstämmer ej med den "Skådarliga/Järvakryss" som redovisas på JOKs hemsida.

Olle Bernard	233 arter	– senaste Järva X: Ägretthäger	2008-04-19
"Matte" Weiland	231 arter	– senaste Järva X: Ägretthäger	2008-11-07
Johan Wallin	227 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
"Rulle" Jarvad	224 arter	– senaste Järva X: Kustsnäppa	2008-09-29
Tommy Eriksson	216 arter	– senaste Järva X: Kustsnäppa	2008-08-03
"Classe" Cronlund	215 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Björn Wester	214 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Kjell Bergman	213 arter	– senaste Järva X: Slaguggla	2006-12-05
Holger Stenson	213 arter	– senaste Järva X: Ägretthäger	2008-11-07
Tommy Carlsson	209 arter	– senaste Järva X: Större skrikörn	2008-10-14
"Micke" Björklund	208 arter	– senaste Järva X: Gravand	2006-05-09
Göran Frisk	209 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Rikard Dahlén	207 arter	– senaste Järva X: Kustpipare	2008-08-13
Anders Nyberg	205 arter	– senaste Järva X: Ägretthäger	2008-04-19
Gunnar Siljestränd	205 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Bo Hallman	204 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Anders Wahlstedt	203 arter	– senaste Järva X: Sjöorre	2004-05-02
Rolf Kåsjö	202 arter	– senaste Järva X: Myrsnäppa	2006-05-27
Lars Friberg	202 arter	– senaste Järva X: Sjöorre	2004-05-02
Percy Fredriksson	202 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Björn Weiland	201 arter	– senaste Järva X: Strandskata	2005-06-22
Kari Lahti	201 arter	– senaste Järva X: Spetsbergsgås	2006-12-26
Roland Sjöquist	200 arter	– senaste Järva X: Biätare	2000-08-05
Michel Goiny	200 arter	– senaste Järva X: Dubbelbeckasin	2008-04-13
Joakim Kling	199 arter	– senaste Järva X: Kornknarr	2006-05-21
Nicklas Johansson	199 arter	– senaste Järva X: Sommargylling	2008-05-30
Lars Imby	199 arter	– senaste Järva X: Större korsnäbb	2008-10-12
Jukka Markkanen	198 arter	– senaste Järva X: Dubbelbeckasin	2008-05-14
Svante Söderholm	195 arter	– senaste Järva X: Bändelkorsnäbb	2002-10-27
Torbjörn Andersson	194 arter	– senaste Järva X: Småskrake	2008-09-29
Herbert Baumann	195 arter	– senaste Järva X: Hökuggla	2008-11-15
Gustaf Gidlund	194 arter	– senaste Järva X: Forsärla	2006-04-09
Göran Lettstrand	194 arter	– senaste Järva X: Sjöorre	2008-05-11
Bengt Sundberg	191 arter	– senaste Järva X: Forsärla	2006-04-01
Kjell Yngerskog	191 arter	– senaste Järva X: Myrsnäppa	2006-05-28

LITE BIOLOGIKUNSKAP– Håll till godo och muu på er!

JOK-bladet vill gärna medverka till att försöka sprida kunskap om att det finns annat inom vår djurvärld än fåglar. Därför presenteras följande lilla uppsats om kor, författad av en okänd mellanstadieelev någonstans uti vårt avlånga land.

Uppsatsen är hämtad från Rix FM's radiokanal, där den rönt så stor uppskattning bland kanalens lyssnare, att den fick repriseras vid flera tillfällen.

Nyttan med Kon

Kon är ett husdjur... Men den finns också utanför huset.

Och den lever ofta på landet, men den kommer också in till staden, men bara när den skall dö. Men det bestämmer den inte själv.

Kon har sju sidor... Den översta sidan - Den nedersta sidan - Den främre sidan - Den bakre sidan - Den ena sidan - Den andra sidan - Och den invändiga sidan.

På den främsta sidan sitter huvudet... Och det är för att hornen skall ha något att sitta fast på. Hornen är av horn och dom är bara till prydnad. Dom kan inte röra på sig, men det kan öronen. Dom sitter på sidan av hornen.

Kon har två hål framme i huvudet. Dom kallas ko-ögon.

Kons mun kalles mule. Det är nog för att den säger mu.

På den bakersta sidan sitter svansen... Den använder den för att jaga bort flugor med, så att dom inte ramlar ned i mjölken och drunknar.

På den översta sidan - Och den ena sidan - Och den andra sidan, är det bara hår... Det heter ko-hår och har alltid samma färg som kon. Färgen på kon heter kulör.

Den nedersta sidan är den viktigaste för där hänger mjölken. Och när mjölkerskan öppnar kranarna så rinner mjölken ut. När det åskar så blir mjölken sur... men hur den blir det har jag inte lärt mig ännu.

Kon har fyraben... Dom heter ko-ben. Dom kan också användas till att dra ut spikar med.

Kon äter inte så mycket, men när den gör det äter den alltid två gånger. Dom feta korna ger helmjolk. När kon är dålig i magen ger den ost. I osten är det hål. Men hur den gör hålen har jag inte heller lärt mig ännu.

Kon har gott luktsinne... Vi kan känna lukten av den på långt håll. Kons valpar heter kalvar. Kalvens pappa heter tjur, och det gör kons man också. Tjuren ger inte mjölk och är därför inte ett däggdjur.

Den som kommer och hämtar kon när den blir gammal heter ko-fångare. Den sitter ofta framme på bilar. Så blir kon slaktad, man håller mjölken i tetror som vi kan köpa i affären. Kons fyra ben skickas till snickaren. Det kallas återanvändning.

Som man kan se är kon ett nyttigt djur. Och därför gillar jag kon väldigt mycket.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

Lärarens kommentar: Jag har aldrig läst något liknande!

JOK-bladets redaktörs kommentar: Inte jag heller. Ett sådant litterärt mästerverk, där författaren samtidigt lyckats få med så mycket fakta, har väl aldrig tidigare skapats.

Redaktörn väntar med både spänning och fasa på den djurintresserade elevens nästa uppsats.

Tänk om den kommer att handla om fåglar. Oj, oj, oj!

Det går ju dessutom inte att låta bli att imponeras av hur mycket man får lära sig i dagens skola.

Den aktuella uppsatsförfattaren, med sina gedigna kokunskaper, måste ha valt att gå biologilinjen.

Det ryktas att.....

Anna-Lena Videnström tycker att hon under de senaste åren blivit "samboslö". Detta enligt ett uttalande i "Järfälla Lokalblad" i samband med att hon presenterades som vinnare av ett Gym-paket värt 5000 kr.

Vännen av ordning höjer genast på ögonbrynet och kommer omedelbart att kontakta "sambon" **Tage Åström** för att kontrollera så att inte också han drabbas av samma allvarliga "sjukdom". Dessutom kan det ju vara intressant för JOKs många singlar/ensbon/ att få en förklaring på hur "samboslöheten" visar sig.

Stefan Lundberg fortsätter sin envisa kamp för att göra blodigeln till landets mest populära djur.

Att Stefan, efter sommarens inslag i radions "Naturmorgon", dessutom lyckades tilldela blodigeln huvudrollen under nästan en hel halvtimme i TV:s "Mitt i Naturen" är imponerande. Huruvida blodigeln blev ännu populärare efter detta TV-framträdande är nog en aning tveksamt. Att få se en blodande och allt blekare programledare vackla fram i rutan, gav väl endast blodtörstande naturälskare full valuta för sina licenspengar.

en av många, framför allt av Säbysjöns skrattmåsar, **ökänd gråhäger** övervintrar i London. Tidningen "Expressen" lyckades med hjälp av sina paparazzifotografer dessutom avslöja att gråhägerns kost under vintrarna inte består av skrattmåsungar som under somrarna, utan av små söta kaniner, vilka den glupska hägern näbbfångar levande.

Gunnar Siljestrand under senare delen av augusti gjorde till en vana att besöka en skärgårdsö/dag, en prestation som starkt bidrar till att han måste vara en mycket het kandidat till att väljas in i nästa öråd.

Dessa möjligheter minskade nog inte efter en oktoberresa till en ö i Bohuslän för att titta på en skata. Visserligen lite isabellafärgad, men ändå "bara" en skata.

JOK skall försöka låna Lasse Åbergs fantastiska **golfsvingsträningsapparat**, känd från Åbergs film "Golfaren".

Efter vissa smärre justeringar, för att anpassas till den svingande rörelse som ett perfekt lieslag kräver, kommer träningsapparaten att lånas ut till de JOKare som önskar finslipa sitt lieslagande inför den stora vassröjningsdagen (14/2) vid Säby strandäng.

det endast finns en enda JOKare som fått blåsa en av polisen utlånad ballong på södra Öland. Denna mycket unika händelse drabbade en som alltid lika proper och nykter **Hasse Ivarsson** i närheten av Gräsgård. Man blir ju nästan smått yr och lätt påverkad, bara av att höra talas om denna historia. Att möta poliser på södra Öland är ju bara detta unikt, och att dessutom lyckas övertala dessa till att leta fram blåsutrustningen i botten på sin utrustningsväska måste väl vara helt oslagbart.

Poliserna gillade dessutom Hasse så otroligt mycket att man ovillkorligen ville ha ett foto på honom. Tyvärr hade inte Ölandspoliserna någon kamera med sig och därför bad man de alltid lika alerta Västervikspoliserna att passa på att ta en bild på Hasse, då han på väg från Öland passerade deras stad.

Bilden togs så att säga lite i smyg, men visar med all önskvärd tydlighet Hasse styrande sin Volvo i en snygg men lite för fartfylld stil. Hasse blev dock lite besviken på sina nyvunna poliskompisar eftersom dessa krävde att han skulle lösa ut det översända fotot med några tusenlappar. Tid är pengar påstås det, något som även fart tycks vara.

det finns ett internt mästerskap bland TV:s grafiker, där vi är helt övertygade om att JOKs representant **Göran Lettstrand** gör mycket bra ifrån sig. Grafikerna, som bl a arbetar med att skriva och placera in TV-programmens sk efortexter, tävlar med att, som nog flera av oss redan upptäckt, försöka få in så många rullande textrader som möjligt under en minut i slutet av programmen.

För att hinna med att läsa dessa reptilsnabbt presenterade listor är nog för närvarande enda möjligheten att banda det aktuella TV-programmet och sedan köra upp detta i bandaren i slowmotion-tempo.

stora krafter jobbar på att få hela Järfälla kommun ansluten till Järfvafältet. På så sätt skulle vi få in en av landets allra bästa sträcklokaler för kungsörnar i JOKs arbetsområde.

Bjarne Hallman har med sina skådarkompisar under hösten rapporterat om **sträckande kungsörnar** i en nästan aldrig sinande ström vid obsplats Gåseborg, en bergsknalle belägen alldeles intill Mälaren.

Bjarne är med sina bedrifter på väg att utan någon som helst konkurrens ta hem titeln "Kungsörnarnas okrönte kung år 2008".

